



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ: ΠΛΑΤΩΝ ΚΑΙ Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

Διάλεξη 10

Δεύτερο ιντερλούδιο (169c-d): Ο Κριτίας μπερδεμένος – Τρίτο επεισόδιο (169d-172a): Είναι ωφέλιμη η σωφροσύνη; - Η δεύτερη ουτοπία (171d-172a): Ο (χαμένος;) παράδεισος της αλάνθαστης κοινωνίας.

Νικόλαος Γ. Χαραλαμπόπουλος
Τμήμα Φιλολογίας

Σκοποί ενότητας

Στο πρώτο μέρος της δέκατης διάλεξης επιδιώκεται να κατανοήσουν οι φοιτητές την "απορία" του Κριτία. Στόχος του δεύτερου μέρους του μαθήματος είναι να παρουσιαστεί μέσα από την πλατωνική αφήγηση η χρησιμότητα της σωφροσύνης και η δεύτερη ουτοπία.

Περιεχόμενα ενότητας

- Δεύτερο ιντερλούδιο (169c-d): Ο Κριτίας μπερδεμένος .
- Τρίτο επεισόδιο (169d-172a): Είναι ωφέλιμη η σωφροσύνη;
- Η δεύτερη ουτοπία (171d-172a): Ο (χαμένος;) παράδεισος της αλάνθαστης κοινωνίας.

Περιγραφή μαθήματος

Το πρώτο μέρος της δέκατης διάλεξης επικεντρώνεται στην «απορία» του Κριτία, ο οποίος αποτυγχάνει να αποδείξει ότι υπάρχει «γνώση της γνώσης». Στη συνέχεια του διαλόγου εξετάζεται από τους συνομιλητές η χρησιμότητα της γνώσης, στην οποία εστιάζει το δεύτερο μέρος του μαθήματος.

Ερμηνευτικά σχόλια

- Ο Κριτίας σε αδιέξοδο (ἀπορία) και ο ενδεχόμενος κίνδυνος για πρόωρη λήξη της συζητήσεως αποτρέπεται με την αλλαγή του ερωτήματος (ματαιωμένο τέλος).
- Το ερώτημα αφορά την κοινωνική χρησιμότητα της σωφροσύνης: διαπιστώνεται ότι αυτή, ελλείψει χωριστού γνωστικού αντικειμένου, ανιχνεύεται με δυσκολία.

Ερμηνευτικά σχόλια

Πείραμα σκέψης εναλλακτικής πραγματικότητας: η δεύτερη ουτοπία της *ἀναμαρτήτου*, δηλ. αλανθάστου κοινωνίας όπου η θεμελιώδης αρχή της οικειοπραγίας εγγυάται την επιτυχία της πόλεως και την παραδείσιο ευδαιμονία των πολιτών – εάν η σωφροσύνη έχει τις ιδιότητες της υπεργνώσης όπως πιστεύει ο Κριτίας.

Πλάτων, Χαρμίδης (169c-172a)

Δεύτερο ιντερολούδιο (169c)

ἔπειτα πρὸς τῷ δυνατῷ ὅτι [169c] καὶ ὠφέλιμον: κάμῃ τάχ' ἂν ἀποπληρώσῃς ὡς ὀρθῶς λέγεις περὶ σωφροσύνης ὃ ἔστιν.

καὶ ὁ Κριτίας ἀκούσας ταῦτα καὶ ἰδὼν με ἀποροῦντα, ὥσπερ οἱ τοὺς χασμωμένους καταντικρὺ ὀρῶντες ταῦτόν τοῦτο συμπάσχουσιν, κάκεινος ἔδοξέ μοι ὑπ' ἐμοῦ ἀποροῦντος ἀναγκασθῆναι καὶ αὐτὸς ἀλῶναι ὑπὸ ἀπορίας.

Τρίτο επεισόδιο (169c-d)

ἄτε οὖν εὐδοκιμῶν ἐκάστοτε, ἡσχύνετο τοὺς παρόντας, καὶ οὔτε συγχωρῆσαί μοι ἤθελεν ἀδύνατος εἶναι διελέσθαι ἃ προυκαλούμην [169d] αὐτόν, ἔλεγέν τε οὐδὲν σαφές, ἐπικαλύπτων τὴν ἀπορίαν. καὶ γὰρ ἡμῖν ἵνα ὁ λόγος προῖοι, εἶπον: ἄλλ' εἰ δοκεῖ, ὦ Κριτία, νῦν μὲν τοῦτο συγχωρήσωμεν, δυνατὸν εἶναι γενέσθαι ἐπιστήμην ἐπιστήμης: αὐθις δὲ ἐπισκεψόμεθα εἴτε οὕτως ἔχει εἴτε μή. ἴθι δὴ οὖν, εἰ ὅτι μάλιστα δυνατὸν τοῦτο, τί μᾶλλον οἷόν τέ ἐστιν εἰδέναι ἃ τέ τις οἶδε καὶ ἃ μή; τοῦτο γὰρ δήπου ἔφαμεν εἶναι τὸ γιγνώσκειν αὐτόν καὶ σωφρονεῖν: ἦ γάρ;

πάνυ γε, ἦ δ' ὅς, καὶ συμβαίνει γέ που, ὦ Σώκρατες.

Τρίτο επεισόδιο (169e)

εἰ [169e] γάρ τις ἔχει ἐπιστήμην ἢ αὐτὴ αὐτὴν γινώσκει, τοιοῦτος ἂν αὐτὸς εἴη οἷόνπερ ἐστὶν ὃ ἔχει: ὥσπερ ὅταν τάχος τις ἔχη, ταχύς, καὶ ὅταν κάλλος, καλός, καὶ ὅταν γνῶσιν, γινώσκων, ὅταν δὲ δὴ γνῶσιν αὐτὴν αὐτῆς τις ἔχη, γινώσκων που αὐτὸς ἑαυτὸν τότε ἔσται.

οὐ τοῦτο, ἦν δ' ἐγώ, ἀμφισβητῶ, ὡς οὐχ ὅταν τὸ αὐτὸ γινῶσκόν τις ἔχη, αὐτὸς αὐτὸν γνώσεται, ἀλλ' ἔχοντι τοῦτο τίς ἀνάγκη εἰδέναί ἄ τε οἶδεν καὶ ἄ μὴ οἶδεν;

Τρίτο επεισόδιο (170a)

[170a] ὅτι, ὦ Σώκρατες, ταῦτόν ἐστιν τοῦτο ἐκείνω.

ἴσως, ἔφην, ἀλλ' ἐγὼ κινδυνεύω ἀεὶ ὅμοιος εἶναι: οὐ γὰρ αὖ
μανθάνω ὡς ἐστιν τὸ αὐτό, ἃ οἶδεν εἰδέναί καὶ ἅ τις μὴ οἶδεν
εἰδέναί.

πῶς λέγεις, ἔφη;

ᾧδε, ἦν δ' ἐγώ. ἐπιστήμη που ἐπιστήμης οὔσα ἄρα πλέον τι
οἷα τ' ἔσται διαίρειν, ἢ ὅτι τούτων τόδε μὲν ἐπιστήμη, τόδε δ'
οὐκ ἐπιστήμη;

οὐκ, ἀλλὰ τοσοῦτον.

Τρίτο επεισόδιο (170b)

ταῦτόν οὖν ἐστὶν ἐπιστήμη τε καὶ ἀνεπιστημοσύνη
ὑγιεινοῦ, [170b] καὶ ἐπιστήμη τε καὶ ἀνεπιστημοσύνη δικαίου;
οὐδαμῶς.

ἀλλὰ τὸ μὲν οἶμαι ἰατρική, τὸ δὲ πολιτική, τὸ δὲ οὐδὲν ἄλλο ἢ
ἐπιστήμη.

πῶς γὰρ οὐ;

οὐκοῦν ἐὰν μὴ προσεπίστηταί τις τὸ ὑγιεινὸν καὶ τὸ δίκαιον,
ἀλλ' ἐπιστήμην μόνον γινώσκη ἅτε τούτου μόνον ἔχων
ἐπιστήμην, ὅτι μὲν τι ἐπίσταται καὶ ὅτι ἐπιστήμην τινὰ ἔχει,
εἰκότως ἂν γινώσκοι καὶ περὶ αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν ἄλλων: ἢ
γάρ;

ναί.

ὅτι δὲ γινώσκει, ταύτη τῇ ἐπιστήμῃ πῶς εἴσεται;

Τρίτο επεισόδιο (170c)

[170c] γιννῶσκει γὰρ δὴ τὸ μὲν ὑγιεινὸν τῇ ἰατρικῇ ἀλλ' οὐ σωφροσύνη, τὸ δ' ἄρμονικὸν μουσικῇ ἀλλ' οὐ σωφροσύνη, τὸ δ' οἰκοδομικὸν οἰκοδομικῇ ἀλλ' οὐ σωφροσύνη, καὶ οὕτω πάντα: ἢ οὐ;

φαίνεται.

σωφροσύνη δέ, εἴπερ μόνον ἐστὶν ἐπιστημῶν ἐπιστήμη, πῶς εἴσεται ὅτι τὸ ὑγιεινὸν γιννῶσκει ἢ ὅτι τὸ οἰκοδομικόν;

οὐδαμῶς.

οὐκ ἄρα εἴσεται ὁ οἶδεν ὁ τοῦτο ἀγνοῶν, ἀλλ' ὅτι οἶδεν μόνον.

ἔοικεν.

Τρίτο επεισόδιο (170d)

[170d] οὐκ ἄρα σωφρονεῖν τοῦτ' ἂν εἴη οὐδὲ σωφροσύνη, εἰδέναί ἅ τε οἶδεν καὶ ἅ μὴ οἶδεν, ἀλλ', ὡς ἔοικεν, ὅτι οἶδεν καὶ ὅτι οὐκ οἶδεν μόνον.

κινδυνεύει.

οὐδὲ ἄλλον ἄρα οἷός τε ἔσται οὗτος ἐξετάσαι φάσκοντά τι ἐπίστασθαι, πότερον ἐπίσταται ὃ φησιν ἐπίστασθαι ἢ οὐκ ἐπίσταται: ἀλλὰ τοσοῦτον μόνον, ὡς ἔοικεν, γνώσεται, ὅτι ἔχει τινὰ ἐπιστήμην, ὅτου δέ γε, ἢ σωφροσύνη οὐ ποιήσει αὐτὸν γινώσκειν. οὐ φαίνεται.

Τρίτο επεισόδιο (170e)

[170e] οὔτε ἄρα τὸν προσποιούμενον ἰατρὸν εἶναι, ὄντα δὲ μή, καὶ τὸν ὡς ἀληθῶς ὄντα οἷός τε ἔσται διακρίνειν, οὔτε ἄλλον οὐδένα τῶν ἐπιστημόνων καὶ μή. σκεψώμεθα δὲ ἐκ τῶνδε: εἰ μέλλει ὁ σώφρων ἢ ὅστισοῦν ἄλλος τὸν ὡς ἀληθῶς ἰατρὸν διαγνώσεσθαι καὶ τὸν μή, ἄρ' οὐχ ὧδε ποιήσει: περὶ μὲν ἰατρικῆς δήπου αὐτῷ οὐ διαλέξεται--οὐδὲν γὰρ ἐπαίει, ὡς ἔφαμεν, ὁ ἰατρὸς ἀλλ' ἢ τὸ ὑγιεινὸν καὶ τὸ νοσῶδες--ἢ οὔ; ναί, οὕτως.

περὶ δέ γε ἐπιστήμης οὐδὲν οἶδεν, ἀλλὰ τοῦτο δὴ τῇ σωφροσύνῃ μόνῃ ἀπέδομεν.

ναί.

Τρίτο επεισόδιο (171a)

οὐδὲ περὶ ἰατρικῆς ἄρα οἶδεν ὁ ἰατρικός, ἐπειδήπερ ἡ [171a] ἰατρικὴ ἐπιστήμη οὕσα τυγχάνει.

ἀληθῆ.

ὅτι μὲν δὴ ἐπιστήμην τινὰ ἔχει, γνώσεται ὁ σώφρων τὸν ἰατρόν: δέον δὲ πείραν λαβεῖν ἥτις ἐστίν, ἄλλο τι σκέπεται ὦντινων; ἢ οὐ τούτῳ ὠρίσται ἐκάστη ἐπιστήμη μὴ μόνον ἐπιστήμη εἶναι ἀλλὰ καὶ τίς, τῶ τινῶν εἶναι;

τούτῳ μὲν οὖν.

καὶ ἡ ἰατρικὴ δὴ ἕτερα εἶναι τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ὠρίσθη τῶ τοῦ ὑγιεινοῦ εἶναι καὶ νοσώδους ἐπιστήμη.

ναί.

Τρίτο επεισόδιο (171b)

οὐκοῦν ἐν τούτοις ἀναγκαῖον σκοπεῖν τὸν βουλόμενον [171b] ἰατρικὴν σκοπεῖν, ἐν οἷς ποτ' ἔστιν: οὐ γὰρ δήπου ἐν γε τοῖς ἔξω, ἐν οἷς οὐκ ἔστιν;

οὐ δῆτα.

ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς ἄρα καὶ νοσώδεσιν ἐπισκέψεται τὸν ἰατρόν, ἢ ἰατρικός ἐστιν, ὁ ὀρθῶς σκοπούμενος.

ἔοικεν.

οὐκοῦν ἐν τοῖς οὕτως ἢ λεγομένοις ἢ πραττομένοις τὰ μὲν λεγόμενα, εἰ ἀληθῆ λέγεται, σκοπούμενος, τὰ δὲ πραττόμενα, εἰ ὀρθῶς πράττεται;

ἀνάγκη.

ἢ οὖν ἄνευ ἰατρικῆς δύναιτ' ἄν τις τούτων ποτέροις ἐπακολουθῆσαι;

οὐ δῆτα.

Τρίτο επεισόδιο (171c)

[171c] οὐδέ γε ἄλλος οὐδεὶς, ὡς ἔοικεν, πλὴν ἰατρός, οὔτε δὴ ὁ σῶφρων: ἰατρός γὰρ ἂν εἴη πρὸς τῇ σωφροσύνῃ.

ἔστι ταῦτα.

παντὸς ἄρα μᾶλλον, εἰ ἢ σωφροσύνῃ ἐπιστήμης ἐπιστήμη μόνον ἐστὶν καὶ ἀνεπιστημοσύνης, οὔτε ἰατρὸν διακρίναι οἷα τε ἔσται ἐπιστάμενον τὰ τῆς τέχνης ἢ μὴ ἐπιστάμενον, προσποιούμενον δὲ ἢ οἰόμενον, οὔτε ἄλλον οὐδένα τῶν ἐπισταμένων καὶ ὀτιῶν, πλὴν γε τὸν αὐτοῦ ὁμότεχνον, ὥσπερ οἱ ἄλλοι δημιουργοί.

φαίνεται, ἔφη.

Τρίτο επεισόδιο (171d)

[171d] τίς οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Κριτία, ὠφελία ἡμῖν ἔτι ἂν εἴη ἀπὸ τῆς σωφροσύνης τοιαύτης οὔσης; εἰ μὲν γάρ, ὃ ἐξ ἀρχῆς ὑπετιθέμεθα, ἦδει ὁ σώφρων ἅ τε ἦδει καὶ ἅ μὴ ἦδει, τὰ μὲν ὅτι οἶδεν, τὰ δ' ὅτι οὐκ οἶδεν, καὶ ἄλλον ταυτόν τοῦτο πεπονθότα ἐπισκέψασθαι οἷός τ' ἦν, μεγαλωστί ἂν ἡμῖν, φαμέν, ὠφέλιμον ἦν σώφροσιν εἶναι: ἀναμάρτητοι γάρ ἂν τὸν βίον διεζῶμεν αὐτοί τε [καὶ] οἱ τὴν σωφροσύνην ἔχοντες καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ὅσοι ὑφ' ἡμῶν ἦρχοντο.

Τρίτο επεισόδιο (171e)

οὔτε [171e] γὰρ ἂν αὐτοὶ ἐπεχειροῦμεν πράττειν ἅ μὴ ἠπιστάμεθα, ἀλλ' ἐξευρίσκοντες τοὺς ἐπισταμένους ἐκείνοις ἂν παρεδίδομεν, οὔτε τοῖς ἄλλοις ἐπετρέπομεν, ὧν ἤρχομεν, ἄλλο τι πράττειν ἢ ὅτι πράττοντες ὀρθῶς ἔμελλον πράξειν-- τοῦτο δ' ἦν ἂν, οὗ ἐπιστήμην εἶχον--καὶ οὕτω δὴ ὑπὸ σωφροσύνης οἰκία τε οἰκουμένη ἔμελλεν καλῶς οἰκεῖσθαι, πόλις τε πολιτευομένη, καὶ ἄλλο πᾶν οὗ σωφροσύνη ἄρχοι.

Τρίτο επεισόδιο (172a)

ἀμαρτίας γὰρ [172a] ἐξηρημένης, ὀρθότητος δὲ ἡγουμένης, ἐν πάσῃ πράξει καλῶς καὶ εὖ πράττειν ἀναγκαῖον τοὺς οὕτω διακειμένους, τοὺς δὲ εὖ πράττοντας εὐδαίμονας εἶναι. ἄρ' οὐχ οὕτως, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Κριτία, ἐλέγομεν περὶ σωφροσύνης, λέγοντες ὅσον ἀγαθὸν εἶη τὸ εἰδέναι ἅ τε οἶδέν τις καὶ ἅ μὴ οἶδεν;

πάνυ μὲν οὖν, ἔφη, οὕτως.

νῦν δέ, ἦν δ' ἐγώ, ὁρᾶς ὅτι οὐδαμοῦ ἐπιστήμη οὐδεμία τοιαύτη οὔσα πέφανται.

ὁρῶ, ἔφη.

Πηγή αρχαίου κειμένου

Πηγή για το αρχαίο κείμενο: *Βικιθήκη*

<https://el.wikisource.org/wiki/%CE%A7%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%AF%CE%B4%CE%B7%CF%82>

Τέλος Ενότητας



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Νικόλαος Γ. Χαραλαμπίδης, Τίτλος μαθήματος: «Αρχαία Ελληνική Φιλοσοφία: Πλάτων και η Θεωρία των Ιδεών. Διάλεξη 10 Δεύτερο ιντερλούδιο (169c-d): Ο Κριτίας μπερδεμένος – Τρίτο επεισόδιο (169d-172a): Είναι ωφέλιμη η σωφροσύνη; - Η δεύτερη ουτοπία (171d-172a): Ο (χαμένος;) παράδεισος της αλάνθαστης κοινωνίας».

Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<https://eclass.upatras.gr/courses/LIT1905/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».



[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

